

עניינים נחוצים

ממורנו הגר"י טשזנר שליט"א
דומ"צ קהל עדת חרדים אופקים

חוב שנשמט

הגדול בשם ברוך הוא, ואז תכשר נפשנו לקבל טוב מאת אדון הכל כלול הברכה והרחמים. וגם נמצא מזה גדר חזק ומחיצה של ברזל להתרחק מאד מן הגזל ומן החמדה בכל אשר לרענו, כי נשא קל וחומר בנפשנו לאמר, אפילו הלויתנו ממוני והגיע שנת השמטה אמרה תורה להשמיט בידו המלוה, שלא לגזול ושלא לחמוס משלו לא כל שכן שראוי לי להתרחק עד הקצה האחרון, יעו"ש. אבל אין ראוי שהלוה ינצל כספו של המלוה וישאירם ברשותו, וכמו שכתבה המשנה בסוף שביעית 'המחזיר חוב בשביעית רוח חכמים נוחה ממנו'.

ד) והדינים בזה הם כך: אם הלוה בא לאחר השמיטה ואומר למלוה: הנה החוב שהייתי חייב לך, נשמט, ובכל זאת אני רוצה להחזיר את הסכום בתור מתנה [או שאומר כל לשון דומה שמציין בו במפורש שנותן כעת בתור מתנה ולא בתור פרעון החוב], מותר למלוה לקחת את הכסף מיד.

ה) אכן אם הלוה בא ואומר, "קח את החוב שאני חייב לך", או אפילו אם בא ומחזיר את הכסף בלי לומר שום דבר, צריך המלוה לומר לו "משמט אני וכבר נפטרת ממני". ואם הלוה משיב: "אף על פי כן רצוני שתקבל ממני" מותר למלוה לקחת ממנו.

א) חוב שעבר עליו שמיטה ונשמט שהמלוה לא כתב פרוזבול] אין שום חיוב ממוני על הלוה לשלם את החוב, כי השמיטה הפקיעה את החוב, וממילא מצד הדין אין הלוה חייב לשלם מהחוב שום דבר למלוה.

ב) מ"מ בכל זאת יש ענין מוסרי על הלוה להחזיר את הכסף [או שאר מצרך שהלוה]. כי הלא המלוה עשה עמו טובה והלוה לו, ואף שיש מצוה על המלוה להשמיט את החוב, אין ללוה להיות כפוי טובה ולהתחמק מלשלם חיובו באופן המותר, והיינו בתור מתנה ולא בתור פרעון חוב, כדלהלן. ודבר זה כלול במצות ענין עשיית הישר והטוב, שכתבנו עליו בעלון של ראש חודש אלול.

ושנינו במשנה (סוף מסכת שביעית): שהמחזיר חוב שעבר עליו שביעית, רוח חכמים נוחה הימנו. ומכלל הן למדים לאו, שמי שאינו מחזיר חוב שנשמט ע"י השמיטה, אינו עושה רצון חכמים.

ג) וכ"כ הגר"י זילברשטיין שליט"א (חשוקי חמד נדרים דף מח). בתו"ד, וז"ל: וכך גם לגבי פרוזבול, הבינו חז"ל שיש על המלוה לשמט, וכמו שביאר החינוך (מצוה תעז) ללמד נפשנו במדות המעולות מדת הנדיבות ועין טוב, ונקבע בלבבנו הבטחון

וכדומה ללוה, כי חוץ ממה שעבר על מצות שמיטת כספים, הרי לקח כסף או מצרך שלא שייך לו ועבר על איסור גזילה, וצריך להחזיר הגזילה. וי"א, שאם הלוה שילם מדעתו בלי שהמלוה הכריח אותו לשלם, אין בזה איסור גזילה [רק איסור השמטת כספים] וא"צ להחזיר את מה שלקח. ולצאת את כל הדעות ישתדל לפייס הלוה שיאמר "אף על פי כן".

י) בשו"ת שבט הלוי (חלק ט' סימן רצ"א אות ד') נשאל: בענין בעלי תשובה שבשמיטות שעברו לא הקפידו על מצות השמטת כספים, וגבו חובות שעבר עליהם שביעית האם חובה עליהם להחזיר את כל אשר לא גבו כהלכה, והעיר מדברי המנ"ח מצוה תע"ז דכ' דאיכא איסור גזלה גמורה בחוב שגבו בשביעית, ואיכא חיוב השבה גמורה אפילו על היורשים.

וכתב כיון ששמיטת כספים בזה"ז רק דרבנן, ומה"ת צריך להחזיר החוב, ורק משום הפקר בי"ד א"צ להחזיר, והרי זה בגדר שוגג גמור דלא ידע כשהי' בעל עבירה ממצוה זו כלל, וגם תנינא פרק י' מ"ט דשביעית, דהמחזיר חוב בשביעית רוח חכמים נוחה הימנו. ובודאי אלו ששלמו לו היו אומרים לו אעפ"כ כמבואר בש"ס. וגם מן הסתם אינו יודע בדיוק למי וכמה חייב להחזיר, יש מקום לצדד דבכה"ג לא תקנו דיעבד גם על החזרה מדין חזרת גזל. ודברי המנ"ח נאמרו מיסוד עיקר דין דאורייתא, עכת"ד.

יא) חוב שעבר עליו השביעית ונפקע החוב, צריך המלוה להחזיר את שטר החוב ללוה, או לקרעו, ולכה"פ לכתוב עליו בכתב ברור חוב זה נשמט בשמיטה. ואסור להחזיקו ברשותו בלי זה.

יב) מלוה שהפסיד חובו בגלל השמיטה, אין לו להצטער על הפסד ממונו, אלא ישמח במצוה היקרה שבאה לידו. ובעבור זה יזכה לברכה שבירכה התורה הקדושה למי שמקיים מצוה זו ומשמט חובותיו, ככתוב (דברים ט"ו י'): "כי בגלל הדבר הזה יברכה ה' אלקיך בכל מעשיך ובכל משלח ידך".

אך אם הלוה לא עונה לו "אף על פי כן" וכו', אסור למלוה לקחת ממנו את הכסף. אבל יכול לרמוז לו ולסבב עמו בדברים שרצונו לקבל את הכסף. כגון לומר לו "הנה עשיתי עמך טובה והלויתך כסף בזמן שהיית לחוץ, ומצד המצוה אני משמט את החוב ואיני תובע אותך אבל מותר לך להחזירו בתור מתנה". וכן מותר לרמוז לו אפילו באופן בולט, שרצונו לקבל את הכסף, אבל אסור לו להכריח את הלוה בכח להחזיר.

ו) אם הלוה אינו מחזיר עד שהמלוה מסבב עמו בדברים כנ"ל אז צריך הוא לומר כשמחזיר את הכסף: "שלי הוא ובמתנה אני נותן לך", שכיון שבא מלכתחילה לשלם בתור פריעת חוב, צריך הוא לציין שמתחרט מזה אלא כעת הוא נותן בתור מתנה. ואם הלוה אינו יודע את הדין, המלוה יכול לרמוז לו איך לעשות. ועדיף שאדם אחר יעשה זאת. אכן אם הלוה לא מבין ומתעקש להחזיר בתור פריעת חוב, אסור למלוה לקבל ממנו, ויקח הלוה את הכסף וילך לו.

ז) וזו היא עצה למי שהתחייב כסף לאדם שאינו שומר תורה ומצות, והזמן פרעון הי' לפני סוף השמיטה, ומשום איזה סיבה הלוה לא שילם את החוב בזמנו, ועבר השמיטה, ומצד הדין החוב נשמט וכנ"ל. אם המלוה לא יסכים לוותר על חובו, ילך אליו הלוה ויאמר לו: "אני מאוד מצטער על איחור פרעון החוב, ועל פי ההלכה החוב נשמט, ומ"מ אני מחזיר לך אותו בתור מתנה", או דברים דומים.

ח) ולכתחילה ישתדל מאוד לא לבא לידי זה ולשלם חובו בזמן, כי מלבד הסיבוך מצד הלכות שמיטה, יש בזה חשש חילול ה', ששומרי תורה ומצוות אינם עומדים בהתחייבותם לשלם בזמן. ומלבד זה אנשי מעשה משתדלים בכל שנה לשלם את כל החובות שלהם לפני ראש השנה כדי שלא יהי' עליהם קטרוג ביום הדין.

ט) אם עבר וגבה חוב לאחר שהשמיטתו השמיטה, צריך להחזיר הכסף

חמדה גנוזה

גנוזות מכתבי מורנו ורכנו הגאון הצדיק

רבי שמשון דוד פינקוס זצוק"ל

רב ומנהיג קהילתנו הקדושה

דברים יסודיים ברורים ובהירים, המאירים את העיניים ומעודדים את הלכבות ממה שכתב כעצמו בגליונות 'המעין' ולא התפרסם בכתביו שיצאו לאור

הכנה לימים נוראים - סליחות

בתשובה, וכמו דכתיב (מגילת אסתר) כי אין לבוא אל שער המלך בלבוש שק, הכל בדומה להפרשה וההכנה שהיה עושה הכהן הגדול לקראת כניסתו הנוראה לפני ה'.

והנה באמת, עבודת התשובה וטהרת המעשים והלבבות היא עבודה מרובה וקשה, ומי יכול לאמר זכיתי לבי וראוי אני לעמוד לפני המלך, עכ"פ בראש השנה, בין אם נכין את עצמינו או לא נכין, כל אחד ואחד מאתנו יעמוד לפניו יתברך, ובודאי אינו דומה המכין לשלא הכין, וכמו הנכנסים לפני מלך ב"ו, מי שמשתדל בכל כחו להכין עצמו לקראת הופעתו לפני המלך, שמכבס ומשפשף בגדיו היטב, אז גם אם ישארו בבגדיו הכתמים העמוקים שקשה ללבן אותם, כבר יראה המלך את השתדלותו ויט אליו חסד, אבל מי שלא איכפת לו ונכנס עם המגפיים מלאים בבוע, וכל בגדיו רפש וטיט, אז ודאי שלא יאבה המלך סלוח לו. וכן הוא לפני מלך מלכי המלכים, רחמנא ליבא בעי, שנעשה ונשתדל כמיטב יכולתינו כל מה שאפשר, וע"כ עלינו להזדרז להשכים לסליחות, ולהרבות בלימוד התורה, ולקבל קבלות לשיפור המעשים, כל אחד כפי כחו והשגת ידו, והקב"ה לא ימאס מנחת עני ואביון, ועבודתינו תעלה לרצון, אכ"ר.

(נכתב ע"י מורנו הרב זצוק"ל בפר' נצבים תשמ"ט בעלון 'המעין' שיצא לאור ע"י ת"ת 'באר יצחק' בבאר שבע)

המשנה בתחילת מסכת יומא מספרת לנו על ההכנות שהיה עושה הכהן הגדול לקראת עבודתו ביום הכיפורים, שבעת ימים קודם יום הכפורים מפרישין כהן גדול מביתו ללשכת פרהדרין וכו', ובאלה הימים מכין עצמו בקדושה וטהרה, בפשפוש המעשים ותשובה לקראת הכניסה הנוראה לפני ולפנים בבית קדש הקדשים. חז"ל מספרים לנו על הסכנה הגדולה שהיתה כרוכה בכניסה זו, וז"ל המדרש, לפני ולפנים הוא דוגמת של גן עדן, (דכתיב ביה וישכן מקדם לגן עדן את הכרבים ואת להט החרב המתהפכת לשמר את דרך עץ החיים), וכשנכנס שם הכהן נכנס בנשמה ולא בגוף, באימה וביראה וברתת ובזיעה בנקיות ובטהרה, והכרוכים עומדים שם מעוררים, זכה הכהן נכנס שם בשלום, לא זכה מבין שני הכרובים יוצא להב ונשרף, אמר רבי יהודה אשרי הזוכה לעבור משם בשלום.

והנה אמרו חז"ל (ראש השנה דף כ"ו) דשופר יש בו בעינינו קצת מן אותם ההלכות שיש בכניסת כהן גדול בקדש הקדשים, וכמו שאמרו שם, שופר כיון דלזכרון הוא כבפנים דמי, היינו שסגולת השופר שמעלה זכרונינו לפני הקב"ה, והרי הוא כמכניס אותנו לפני ולפנים לקדש הקדשים לפניו יתב'. ומפני ענין זה נהגו ישראל קדושים לעשות את חודש אלול לימי הכנה לקראת הימים הנוראים ע"י אמירת סליחות ופשפוש במעשים וחזרה

ראש השנה

ועל זה נאמר, אמרו לפני מלכיות - שתמליכוני עליכם, זכרונות - שיעלה זכרונכם לפני לטובה, וכל זה - ע"י השופר. שהשופר הוא ההכרזה מחדש על קבלת עול מלכות שמים. והדברים כפשוטם, היום האדם נכנס לעולם חדש, וצריך לדמיין לעצמו כאילו רואה לראשונה את העולם וחסדי ה' אשר בו, את צבא השמים, הארץ ומלואה, את עצמו עם כל המתנות שהשי"ת נתן לו, העינים, האזנים, הלב, המח, המשפחה, ועוד ועוד, לראות עצמו ממש כאדם שהיה עורך וחרש ומחוסר חוש טעם כל חייו, ופתאום היום נפקחו עיניו ואזניו וטועם בפיו, איזו שמחה היום הזה, ואז גם המצוות רואה אותם מחדש, חיכם ממתקים וכולם מחמדים, ואם - תיכף ישאלו אותך, האם אוהב אתה את מי שהביא לך את כל זה, האם אתה רוצה להיות קרוב אליו, למסור חיך לרצונו, להשתלב בתוכנית שהוא תכנן לטובתך, כדי שתוכל להנות לא רק מעולם הזה הנפלא שנפרש מחדש נגד עיניך, אלא כהנה וכהנה לעד ולנצח נצחים, אבל דע לך שזה לא כ"כ קל, הרי צריך בהרבה מקרים להקריב עצמך, ולפעמים לסבול ממש, האם אתה מוכן להשקעה זו? מיד האדם לוקח את השופר, ותוקע תקיעה גדולה מתוך שמחה עצומה, ומכריז שהשם הוא מלכו לעולם, כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע, זוהי מציאותו הפשוטה והנכונה של ראש השנה, ומיד זכרונותינו עולים לרצון לפניו, וזוכים אנו בדין.

(נכתב ע"י מורנו הרב זצוק"ל בער"ה תשנ"ב בעלון 'המעין' שיצא לאור ע"י ת"ת 'באר יצחק' בבאר שבע)

נתרם ע"י הרב החפץ בעילום שמו.

יהא רעוא שיזכה לרוות רב נחת דקדושה מכל יוצ"ח, זיווגים הגונים במהרה ליוצ"ח, מתוך בריות גופא ונהורא מעליא, שפע ס"ד בכל מעשי ידיו, והצלחה גדולה ברו"ג. אכ"ר.

לע"נ ר' יוחנן בן הרה"ח אברהם דב הל"ד נלב"ע בראש השנה תש"ב ולע"נ ר' יהודה אריה ב"ר שמשון זצ"ל נלב"ע ד' תשרי תשמ"ה

נתרם ע"י הרב החפץ בעילום שמו יהא רעוא שיזכה לרוות רב נחת דקדושה מכל יוצ"ח, מתוך בריות גופא ונהורא מעליא, שפע ס"ד בכל מעשי ידיו, והצלחה גדולה ברו"ג. אכ"ר.

לע"נ הגאון הגדול רבי יואל שורץ ב"ר אהרן זצ"ל נלב"ע י"ב אלול תשפ"ב ת.נ.צ.ב.ה.

על התורה נאמר, והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך - היום, היינו שבכל יום יהיו בעיניך כחדשים, והמובן, כל דבר חדש חביב הוא במיוחד על האדם, הנה החליפה שאדם לובש, אפילו אם היא עדיין נקיה ויפה, אין היא חביבה כמו ביום שקנה אותה, וכן לדוגמה כשנולד ילד חדש, ואע"פ שילד בן שנה נחמד יותר מבן יום, אבל מ"מ השמחה בשעה שנולד היתה גדולה ונפלאה יותר. ועוד, כשהדבר הוא חדש אנו גם רואים אותו בראיה נכונה, ויודעים להעריך את יופיו ומעלתו. וע"ז בא הציווי - שהגישה שלנו לתורה בכל יום צריכה להיות כאילו התורה היא חדשה לנו. וכן המצוות, להניח את התפילין בשמחה כמו בפעם הראשונה, הרי איזו חביבות יש לסוכה ביום הראשון, ללולב, המצה בליל פסח - כמה שהיא חביבה - וכל זה מפני ההתחדשות, וכך צריך לקיים את כל המצוות - יום יום.

ואמנם היום המיוחד להתבונן בהרגש זה הוא ראש השנה, מפני שביום זה הכל חדש באמת. ראש השנה הוא יום בריאת העולם, היום הרת עולם, אין הוא רק זכרון ליום ראשון בעבר, אלא ביום זה בכל שנה ושנה נברא הכל מחדש. ולכן הוא יום הדין, משל למי שרוצה לקנות רהיטים חדשים, הרי בוחן הוא אותם אם חזקים הם, אם הם יפים ומשתלבים עם שאר כלי ביתו, ואם לאו - עוזבם ואינו קונה אותם. כך הקב"ה בוחן בראש השנה את כל ברואיו, כיון שבא עכשיו לבראותם מחדש, האם כדאי לברוא חפץ זה ואדם כזה, האם הוא משתלב בתוכנית של כלל העולם. ההבחנה הזו, היא עצמה מציאות יום הדין.

לתרומות, הנצחות ולקבלת הגליון במייל
22v333v@gmail.com

ואומרים נשים חייבות פרשת התמיד?
התמיד' זכור לך
(כמ"א אר"ח מ"ח ס"א) משהו מפעם?

מתחזקים בקבלה טובה לקראת הימים הנוראים ומצטרפים ללימוד 'הדף היומי בהלכה'

הצטרף גם אתה לשיעורו של מורינו הגר"י ששנר שלישי"א בימים א' - ה' בשעה 21:00 - 20:30 בבית הכנסת קייט ד' (היכל שמואל)

לדעת לרחיות כירהודי.